

БОШКО ЕРИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ПРАВОСЛАВНИ БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ
БЕОГРАДУДК: 27-475.5"04"
27-291"04"
27-875.55 НарсајПРИМЉЕНО: 15.12.2017.
ОДОБРЕНО: 18.01.2018.

НАРСАЈЕВА „МЕМРА О ПРЕСЕЉЕЊУ ЕНОХА И ИЛИЈЕ“ – УВОД, ПРЕВОД, АНАЛИЗА И ПОРЕЂЕЊЕ

Сажетак: Нарсај живи у петом веку и један је од најпознатијих писаца на сиријском језику. Био је противник сабора у Ефесу и један је од бранилаца богословља Теодора Мопсуестијског, Диодора Тарсијског и Несторија. У овом раду аутор нам доноси краћи увод, а потом и превод са сиријског изворника Нарсајевог „Мемре о пресељењу Еноха и Илије“, након којег следи анализа учења које се налази у мемри, као и његово поређење са православним учењем. Као противник одлука сабора у Ефесу и бранилац „несторијанизма“, Нарсај ће и у овој мемри да изнесе неке од теза своје христологије и сотириологије. У њима он указују на то да је оваплоћење Сина Божјега непотребно (у оној мери и на онај начин како га исповедају халкидонске и већина дохалкидонских цркава) за наше спасење. Према њему, човек се спашава тако што га Бог силом Својом узвиси, уздигне, а не решавањем човековог онтолошког проблема који свој основ има у чињеници да је створен из небића. Поред овога, аутор настоји да докаже да у сотириологији Нарсаја васкрсење Христово игра минималну улогу и, поредећи је са сотириологијом Светог Максима Исповедника, настоји да укаже на недостатке оваквог разумевања Христове улоге у спасењу људи. ► *Кључне речи:* Нарсај, мемра, сиријски језик, Енох, Илија, несторијанизам, христологија, сотириологија, Максим Исповедник.

1. УВОД

Нарсај¹ је био веома плодан писац, противник учења сабора у Ефесу из 431. године, учитељ у школама у Едеси и Нисибидији, један од најпознатијих песника

¹ Биографски подаци су преузети из Lucas Van Rompay „Narsai“, у *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, with contributions by seventy-six scholars, edited by S. P. Brock, A. M. Butts, G. A. Kiraz, L. Van Rompay (New Jersey, Piscataway: Gorgias Press, Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011), 303–304; Judith Frishman, *The Ways and Means of the Divine Economy: An Edition, Translation and Study of Six Biblical Homilies by Narsai* (Leiden: Rijksuniversiteit te Leiden, 1992), тре-

који су писали на сиријском језику, који је остао упамћен по својим *мемрама*, ритмичним беседама.²

Рођен је почетком петог века у Ајн Дулби, Персијско сасанидско царство (северно од Мосула; област данашњег крајњег северног Ирака). Са седам година креће у школу, а са шеснаест, седамнаест година остаје сироче и бригу о њему преузима игуман манастира Кфар Мари. После неког времена одлази у школу у Едеси у којој остаје двадесетак година са краћим прекидом током којег се вратио у претходнопоменути манастир. Након овог периода постављен је за руководиоца школе и на том месту остаје све док није протеран³ у другој половини петог века, а претоставља се да је то било око 471. године. Затим одлази у Нисидију, у чијој школи⁴ је радио и где је привукао велики број ученика. Сматран је управником школе до свог упокојења око 500. године, иако у њој није остао до краја свог живота јер се повукао⁵ због сукоба са локалним епископом Барсавмом (Baršawma; упокојио се око 491–496. године).

Био је следбеник и проповедник учења Теодора Мопсуестијског,⁶ чија дела је изучавао током школовања у Едеси.

Број *мемри* које је написао Нарсај и даље није утврђен. Неки аутори сматрају да је написао преко три стотине. До данас је познато да је сачуван текст 81 *мемре*

ћи део, 3*–5* и 1–17; Philippe Gignoux, *Homélies de Narsai sur la création*, édition critique du texte syriaque, introduction et traduction française, col. *Patrologia Orientalis* 34, fascicules 3–4, No 161–162 (Turnhout, Paris: Brepols, 1968), 1–11; Frederick McLeod, *Narsai's Metrical Homilies on the Nativity, Epiphany, Passion, Resurrection and Ascension*, critical edition of syriac text, english translation, col. *Patrologia Orientalis* 40, fascicule 1, No 182 (Turnhout: Brepols, 1979), 7–8; Robert Kitchen, „Winking at Jonah Narsai's Interpretation of Jonah for the Church of the East“, у *The Old Testament as Authoritative Scripture in the Early Churches of the East*, edited by Vahan S. Hovhannessian (New York, Washington, D.C., Bern, Frankfurt am Main, Berlin, Brussels, Vienna, Oxford: Peter Lang, 2010), 51.

Наведени аутори позивају се на најстарије извештаје о Нарсају и то у делима под називом *Црквена историја* и *Узрок оснивања школа* (према Ц. Фришману, Ф. Меклеоду и Ф. Жињу реч је о двојици аутора под истим именом, Бархадбшаба Арбаја и Бархадбшаба Халван, док Л. ван Ромпеј наводи да је реч о једном човеку који је написао оба дела) а која су настала око стотинак година после Нарсаја. Горепоменути аутори указују и на то да је део биографских података о њему дискутабилан и непрецизан.

² Л. ван Ромпеј (уп. Van Rompaey „Narsai“, 303–304) наводи став Бархадбшабе (*Црквена историја*) да је Нарсај почео да пише *мемре* изазван *мемрама* Јакова од Саруга. Иако Л. ван Ромпеј не улази у даљу анализу овог става, изузев што напомиње да Бархадбшаба има негативан став према Јакову Сарушком, овакава изјава подсећа на исказе Јефремових биографа који наглашавају да је Јефрем био подстакнут и изазван поетским делима јеретика, Бардаисана, и да је због њих и сам почео да пише таква дела.

³ Постоји и претпоставка да је сам напустио школу због све већих сукоба са миафизитима и халкидонцима, као и да је био оптужен због својих политичких ставова који су довели до пресуде да буде спаљен, а што је условило његово бежање на исток.

⁴ Ф. Жињу (уп. Gignoux, *Homélies de Narsai sur la creation*, 1–11) наводи да је ова школа вероватно имала богословски карактер, за разлику од западносиријских школа које су пружале много шире знање и из осталих наука.

⁵ Нејасно је да ли се повукао само из школе или је отишао поново у манастир у Кфар Мари.

⁶ Писао је, између осталог, против Кирила Александријског, а сачувана је и *мемра* у одбрану Теодора Мопсуестијског, Диодора Тарсијског и Несторија.

са његовим именом, али се неке од њих сматрају неаутентичнима и то на основу чињеница да потичу из познијег времена, или да су вероватније *мемре*, или делови *мемри* Јакова Сарушког (Jacob (Ya'qub) of Serugh; упокојио се 521. године). Поред *мемри*, писао је и песме у различитим формама (песме које имају полемичку форму, песме са антифонима или подељене на строфе). И у овом случају постоји један број текстова под његовим именом иако он није њихов аутор.

Што се тиче *Мемре о пресељењу Еноха и Илије* она се сматра аутентичном и у њој делимично може да се види сотириологија и христологија Нарсаја.⁷ *Мемра* има 510 стихова који се састоје од по дванаест слогова.

2. САДРЖАЈ

Мемра почиње од догађаја Адамовог пада.

Од 1–34. стиха Нарсај говори о чуђењу и туговању бестелесних сила (у тексту су називани и као „небески“, „духовни“, „сродници Адамове душе“, „љубитељи људи“...) због прародитељског пада и и због предавања човека смрти.

Од 35–70. стиха говори се о последицама које је пад изазвао у природи пореметивши је у потпуности, доводећи је до стања пропадљивости и изазивајући велику жалост.

Од 71–156. стиха аутор указује на то да је Бог изабрао Еноха, човека који Му је угоднио и преселио га у бесмртни живот и тако дао наду свима да ће творевина ипак бити спашена. Бог је, пре него што је било шта створио, био свестан да ће Адам пасти, као и чињенице како ће се развијати људски род, тако да је унапред, пре настанка времена, осмислио план за спасење.

Од 157–186. стиха говори се о томе да је Бог кроз откривења својим изабраницима (Ламех, Ноје, Авраам, Давид) одржавао наду на спасење међу људима.

Од 187–344. стиха писац нас упућује на други залог људског спасења, на пророка Илију; Нарсај указује на једну врсту степеновања и наглашава да је најмање савршено пресељење из првог временског периода, тј. Енохово, да је савршеније пресељење из другог периода, пресељење Илијино, и да је пресељење у трећем периоду толико савршено да је изнад наших могућности да га изразимо и објаснимо, реч је о Господу Исусу.

Од 345–392. стиха налази се једна врста созерцања о величини ове двојице угодника, Еноха и Илије, и о љубави Божјој која је кроз њих двојицу дала наду људима и од њих учинила залог за спасење.

Од 393–458. стиха Нарсај објашњава улогу човека Христа у нашем спасењу.

Од 459–560. стиха *мемра* добија полемички тон и аутор се обраћа својим неистомишљеницима, јеретицима, који не верују да је Христос био човек по природи и да га је Бог касније узнео на степен Божанства.

⁷ О богословљу *мемре* биће више речи после превода.

3. ПРЕВОД

Још од истог: *Мемра* педесета;
сачињено о пресељењу Еноха и Илије⁸

1. Грех и смрт падоше на Адама као разбојници,
свукоше [га] и оставише га без одеће, нагог [уп. Лк 10, 30].
Наг изађе, глава рода нашег, из Раја,
и седоше тугујући сродници душе његове⁹ због изласка његовог.
5. Тугујући много седоше духовни због човека
и чуше смрт спремну да прождре састав тела његовог.
О пресуди за преступ његов расуђиваху
и жалостише се због тога како би уништена икона Творца.
Иконом Творца назва га Творац када га обликоваше,
10. а чувши новост да се враћа у земљу своју окренуше се [они] и
уздахнуше.
Повратак у земљу његову растужи небесне,
одусташе од наде да ће се опет вратити у живот.
У животној снази¹⁰ живота његовог беху повезани они¹¹ када [он] би
обликован,
и ражалости их много издвајање његово из близине њихове.
15. Пропаст тела његовог ожалости их много¹²
и то што напуштаху друштво иконе словесне.
Словесности његовој чуђаху се, колико величанствена би,
за говор душе, кроз чула тела, гласи словесни.
Угодан беше њима глас мелодични његов, пре преступа његовог,
20. а преступању и греху зачудише се и запрепастише се над сломом
његовим.
Грех збаци икону сродну небеснима
и даде га као плен¹³ смрти прождрљивој и раскомада тело његово.

⁸ *Мемра* је преведена са сиријског језика објављеног у Frishman, *The Ways and Means of the Divine Economy*, први део, 3–20.

⁹ Духовна, бестелесна бића.

¹⁰ Дословно: У животности живота његовог..

¹¹ Џ. Фришман на енглески преводи са: „Within the life force of his life were they bound...“ (уп. Frishman, *The Ways and Means of the Divine Economy*, други део, 3). У вези са човеком као свези све творевине код Нарсаја Џ. Фришман (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 3, фуснота 4) упућује на Frederick McLeod, „Man as the Image of God: its Meaning and Theological Significance in Narsai“, *Theological Studies* 42:3 (1981), 458–468. и у *мемрама* I, стихови 149–156, и III 265–266 у Gignoux, *Homélie de Narsai sur la creation*.

¹² Дословно: ванредно.

¹³ Дословно: стадо.

- Као у мртваца гледаше у њега мртвог у рђавости
и не престајаше да жале због смртности његове.
25. О мртвацу размишљаше од времена када поједе плод,
поседно од оног гласа: „Земљи ћеш се вратити!“ [уп. Пост 3, 19,23]
Земљи поврати ова заповест земљаног¹⁴
и изађе да се настани изван подручја Раја.
Изван места у ком [до тада] пребиваше настани се смртни,
30. а [Бог] окружи лице његово¹⁵ зидом¹⁶ ватреним како [овај] не би
ушао у њега.
О зиду ватреном созерцаваху духовни
и узнемираваху их [то] шта учини жудња за плодом.
Жудња за плодом избаци Адама из Раја;
обрадоваше се демони, ражалостише се зборови небеских.
35. Творевина у целости својој сеђаше у туговању због изласка његовог
и тужно ридаше због убојитости рђавости његове.
Као дом плача постаде свет због човека
и глас јадиковања његових би изговорен из свих уста.
Словесни и бесловесни оплакиваху смртност његову
40. и не престајаху са уздасима због разарања његовог.
Осуда његова огради лице његово оградом ватреном,
а жељаше и не могаше ући у земљу његову.¹⁷
У прогонство баци га заповест Божја
и као злобник враћен би у земљу трновиту.
45. Трње и коров храњаше цара земље [уп. Пост 3, 18]
и дупло јецаше због унижења свог.
Мукотрпно би делање његово, стресна трка његова, оскудна храна
његова [уп. Пост 3, 18–19]
и узнемирујућа би промена времена у данима његовим.¹⁸
Са страдањима душе његове састрадаваху словесни и бесловесни,
50. и снова пребројаваху врсте повреда његових наглас и у тишини.
Наглас и у тишини говорише о врстама повреда

¹⁴Тј. онога који је од земље створен.

¹⁵Заменица се односи на Рај.

¹⁶Ограду око Раја помиње и Свети Јефрем (уп. Јефрем Сирин, *Тумачење на Књију Посињања и Књију Изласка*, превод са сиријског изворника са тумачењем Небојша Тумара (Крагујевац: Каленић, 2013), 2, 7; и Јефрем Сирин, *Химне о рају*, превод са сиријског изворника превео мр Небојша Тумара (Крагујевац: Каленић, 2013), 1, 10 и 4, 1.

¹⁷Није до краја јасно на кога се односи последња заменица, тј. чија је то „његова земља“, Адамова или Рајска?

¹⁸Д. Фришман у својој напомени указује да Нарсајево веровање да је смена годишњих доба била потпуно поремећена у горепоменуто време, а што се посредно може закључити из недостатка хране о ком има речи у Пост 8 (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 4, фуснота 12).

- и поколење поколењу преношаше ражалошћени живот његов.
Кроз догађај научи о имену смртност¹⁹
и поче смрт уништавати децу његову без устезања.
55. Са синовима Адамовим почиње [дело своје] смрт коју уведе Адам
и прогута Авеља [уп. Пост 4, 8], љубљеног првенца праведности
[уп. Мт 23, 35 и Јевр 11, 4].
Смрћу праведнога смрт завлада смртнима [уп. Рим 5, 14],
и посташе људи слуге смрти и клеветника.
Испуни на делу пресуду над дужницима
60. и осуди [је] и би дата у залог природа смртника смртности.
Као залог направи грех тело Адамово
и даде га смрти да се храни њим халапљиво [уп. Ав 2, 5].
Халапљиво јеђаше изјелица јело
и без устезања кидаше проклетиња заробљеника.
65. Преко свих људи пређе разарање разоритеља
и не преостаде човек који не заглави у канџама смрти.
Због разарања његовог туговаху небо и земља
и јецаху и делаху мукотрпно.
Разарања смртна удараху по целој творевини [уп. Рим 8, 22]
[која] очекиваше када ће бити донета нада живота [уп. Рим 8, 25].
70. Ова страдања виде Творац који види све
и учини да чују изненада наду добру они који су без наде.
Наду добру посеја Творац у уши људи
кроз једног човека који не би поробљен пробљивачу, смрти.
75. Једног човека [Он] сачува пажљиво, без [икаквог] разарања
и утешу свет у ожалошћености његовој [а који би ожалошћен]
због човека.
За утеху људима пресели Еноха Човекољубац
и сачува га у животу и [учини] да буде сачувана у њему нада људима.
Наду објави кроз пресељење овог угодника,
који угоди много, и учини угодност његову надом људима.
80. ’Угоди, наиме, праведни,’ [тако] би записано о праведном у
Књизи Мојсијевој [уп. Пост 3, 22–24]
и због тога што угоди [Он] сачува угодност његову у ризници
живота.
Као у икони ослика икону угодности његових
и помаза га животом бесмртним да не буде разорен.
85. Патње избрису угодношћу пријатне иконе Адамове
и обнови Енохом овог обликованог²⁰ кога разори смрт.

¹⁹ Тј. о речи ’смртност’.²⁰ Сир. *twqn* ’(шукана); уобличени, начињени.

- Рушилаштво смртно поништи Творац животом Еноховим
и утеши људе да не буду више ожалошћени због рушилаштва.
Због разорења свога туговаху деца Адамова
90. од Адама, па док угоди Енох Богу.
Уздама смрти беху зауздавани синови смртних
и не беше наде која проповедаше наду смртности људској.
Током шест поколења продужи се зауздавање заузданих
а седмо чу одјек гласа објаве живота.
95. У поколењу седмом чуше смртни поруку живота
и иако је добро чуше, не беше довољно да [је] разумеју у потпуности.
Слушајући чуше одјек гласа о животу Еноховом
и чуђаху се зашто и због чега га [Он] сачува у животу.
Сви чуше извештај добри о пресељењу праведнога
100. и не знадијаху да поставе за циљ знак оживљавања мртвих.
Не научише отворено о разлогу укидања смрти,
већ кроз символ који објави извештај његов [али који] и прикри
силу његову.
Символички чуше о овоме духовни
и символички размишљаху о разумевању његовом.
105. Овим символом свукоше ражалошћеност своју љубитељи људи
и почеше се радовати вести доброј о обнови људи.
У туговању великом сеђаху због човека
али када чуше сви вест о животу обрадоваше се и охрабрише се.
Живот Еноха утеши небесне
110. и подстакну их да наставе²¹ са поретком делатности својих.
Преступ заповести ослаби љубав њихову према људима
и не жељаху да мењају покрете ваздуха.
Радам узалудним сматраше рад за људе [уп. Рим 8, 20]
и одбијаху да наставе са путем делатности његове.
115. Знак²² тајанствени притисну²³ их на делање велико
и примише и извршише ову заповест на коју беху потчињени.
Заповест Скривенога извршише духовни, служитељи људи,
а посебно од пресељења Еноха и надаље.
Енох укину пресуду смртности

²¹ Дословно: подстакну их на путовање.

²² Сир. *rmz'* (*ремза*); знак. Ц. Фришман додаје напомену да је реч о изразу којим аутор указује на Божји акт којим Он показује своју вољу, за разлику од *rwqdn'* (*џукдана*) која је изговорена заповест (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 7, фуснота 26). О значењу ове речи као и о синтаagmaма које она гради у Нарсајевој *Мемри о Јони* говори и професор Р. Кичен објашњавајући да је реч о вољној гестикалацији којом Бог указује на нешто или чини нешто (уп. Kitchen, „Winking at Jonah Narsai's Interpretation of Jonah for the Church of the East“, 52–55).

²³ Дословно: потчини их.

120. и измири људе и небеске преносом живота свога.
Живот његов пресече пут смрти симболички,
пре оног времена када ће бити пресечен кроз дела.²⁴
[Као] капару мира узе га код себе Господ света
и сачува га у животу да проповеда живот синовима рода свога.
125. Побуну подигоше синови побуњенога на Господа свих,
а [Он] их потчини уздама крутим, смртношћу.
Смрћу потчини тврдокорност — ону која подиже побуну,
и сажали јој се у љубави сачувавши живот једног човека.
Једног човека изабра у једном периоду од десет поколења
130. и задржа га поред себе као залог за дужнике.
Дужници беху сав род Адамов
и исповедаху,²⁵ али не отплаћиваху дугове дужника.
Због овога разлога узе Еноха као залог
да буде запамћено да [треба] отплатити дуг Оснивачу свега.
135. Обвезницу дужничку, која их задуживаше од почетка [уп. Кол 2, 14],
не отплатише, а отплатише је кроз Еноха када не жељаху.²⁶
Као јамац беше угодник синовима потомства свога
да ће [и они] отплатити обвезницу дужничку дела својих.
На разне начине учаше их [Он] да отплате љубав
140. и прерачуна²⁷ љубав угодности своје за праведнике.
Праведници не издејствоваху да [Он] учини мир људима,
Он знадијаше и пре измирења да ће [Он] мир учинити.
Виђен би љубављу Његовом мир који [ће Он] учинити у време Еноха
и припремљено би чак и пресељење његово пре него што га пресели.
145. Знадијаше за ово да [ће] бити учињено од почетка времена
и откривено Му беше да је [то] спремно за време друго.²⁸
Сва времена посматрана беху [у] вечно[сти од] Устројитеља времена
и који уреди промене њихове пре него што ће се догодити.
Свестан беше застрањивања Адама и синова његових пре него што
застранише

²⁴ Вероватно је реч о догађају Христа.

²⁵ Ц. Фришман глагол *yd'*, који је овде у трећем лицу множине партиципа актива у *ешшафалу*, преводи са *they confessed* (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 7). Исти облик проналазимо у 2Пт 2, 19 који је преведен са они обећавају, обећавајући. Према Ц. Пејн Смит *ешшафал* има значење: исповедати, сагласити се и обећати, а именице које су од њега изведене су убеђење и обећање (уп. Jessie Payne Smith, *A Compendious Syriac Dictionary; Founded upon the Thesaurus Syriacus of R. Payne Smith* [Oxford: The Clarendon Press, 1903], 186 и 310). Смисао је највероватније да су били свесни својих преступа, свога стања, али да ништа нису радили, или бар нису довољно радили по том питању.

²⁶ Ово би, вероватно, требало разумети у смислу да им то тада није била намера.

²⁷ У смислу отплати, или опрости дуговања.

²⁸ Тј. за другу епоху.

150. и припреми поништење смрти и пролазност застрањења.
На разне начине откри вољу своју, [а] жељаше живот наш,
и даде нам наду кроз пресељење човека[, једног] од нас.
Премести Еноха и сачува га у животу бесмртном
и премештањем његовим доби наду десет поколења.
155. Наду добру добише први²⁹ кроз живот Енохов
а као путоказ би пресељење његово за потоње.
Путем живота путоваху потомци његови у нади на живот
и почеше да побројаваху тајанство³⁰ животâ њихових из рода у род.
Ламех отворено тумачаше о овом тајанству
160. док побројаваше врсте добротинастава према људима [уп. Пост 5, 29].
Ноје, као гром, учини да се чује глас благослова његових
и показа да је близу време обнове људи [уп. Пост 9, 25–27].
Кроз благослове своје објави праведни вољу Господа свога
да је припремљено избављење људи кроз човека.
165. Код Авраама³¹ испунише се сви гласи ношени надом
и у луци љубави његове почину очекивање двадесет поколења.
Двадесет поколења прође од Адама до Аврама
и починуше од трка њихових у луци мирној[, луци] једног човека.
Један беше Аврам и једна би љубав његова према Господу његовом
170. и због љубави његове учини га луком другара својих.
Лука мирна беше Авраам синовима рода свога
и у њој починуше бродови духа откривења божанских.
Од Авраама почеше људи да љубе истину,
чак и Творац откри вољу своју људима.
175. Једна воља би Божја човеку
и показа је кроз праведне на разне начине и [кроз] све облике.
Авраму рече да ће кроз семе његово благословити народе
[уп. Пост 22, 18],
а сину Јесејеву, који је од потомства његовог, да ће уздигнути царство
[уп. 2Сам 7, 11–16].
Један за другим преносише обећање речи Његових
180. и не би времена у коме не показиваше путеве воље Своје.
Добрима показа љубав велику сладости Своје
да би они сејали наду добру у уши људи.
У сваком времену [Он] сејаше семе спасења људи,
а наводњаваше, уместо капима, разним откривењима.

²⁹ Тј. претходни, они који су живели пре њега.

³⁰ Сир. 'rz (раз); може да се преведе и са символ.

³¹ У мемри су коришћена оба имена, и Авраам ('brhm; аврахам), и Аврам ('brm; аврам).

185. Кроз откривења умудри људе и небеске
да би научили да иду путем Имена Јестаства.³²
Пут велики уреди кроз пророке да би се ишло ка вољи Његовој
и више показа кроз сина насељених,³³ [кроз] пророка и свештеника.
[За] пророка и свештеника изабра га у време поделе времена
да буде показатељ путева воље Његове синовима човечијим.
190. Сву силу дејствовања Свога предаде у руке његове [уп. 1Цар 18, 46]
да иде и да придобије синове народа свога кроз страхопоштовање
истине.
Заштитником дожанским учини га на земљи
да нахрани слуге Господа свога из дома Господа свога.
195. Оброком праведним снабде праведни служитеље Господа свога
и мудро даде подршку током глади и изобиља³⁴
[уп. 1Цар 17, 7–16 и 18, 41–45].
Са уздом глади изгрди дунтовне против Господа свога
и научи их да се не узносе изнад Творца свога.
Врат укочен задобише дунтовни синови Авраама
200. и као са јармом укроти их син насељених.
Јарам крути би јека³⁵ овог ревносног
и укроти дивље иако они не жељаху.
Иако не жељаху, [они] изабраше господарство³⁶ Имена Божјег
[уп. 1Цар 18, 38–39],

³² Сир. 'ytwt' (יִתְוֹתָא); реч која би могла да се преведе и са суштина, ипостас (иако се за ипостас чешће користи сиријска реч *q̄nwt* 'кнома'), постојеће. Џ. Пејн Смит у свом речнику наводи да *יִתְוֹתָא* може да се преведе са грчким изразима οὐσία и ὑπόστασις, или на енглески са *being, essence, substance, existence, actuality* (уп. Payne Smith, *A Compendious Syriac Dictionary*, 15), а М. Соколоф преводи са *essence, entity, existence* (уп. Michael Sokoloff, *A Syriac Lexicon, A Translation from Latin, Correction, Expansion, and Update of C. Brockelmann's Lexicon Syriacum* [Indiana: Eisenbrauns – New Jersey: Gorgias Press, 2009], 39). Реч 'yt' (יִתְ), реч која се налази у основи, некада има улогу глагола јесам (који не постоји у сиријском језику), а некада се ни не преводи посебно него се стапа са енклитиком и преводи се као лична заменица. Наставак -wt' (-yūta) речи даје апстрактно значење. Уколико би реч *יִתְ* разумели као („замену“ за) глагол јесам, онда би значење било најближе нашем *сушћасйво* (партицип глагола јесам плус наставак за „нешто“, „нешто апстрактно“). Џ. Фришман је у овом случају превела са „*the Divine Essence*“ (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 9). Међутим, иако је етимолошки реч *יִתְוֹתָא* најближа нашој суштасто, или јестаство, ипак треба посматрати контекст и на основу њега закључити да ли је реч о суштини, природи, постојању, бићу.

³³ Џ. Фришман наводи учење Ишоада да је Илија био свештеник, али га назива насељеником због тога што свештеници не би требало да имају свој град већ да служе у оном за који су одређени (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 9, фуснота 38). Поред овог извора, који је навела Џ. Фришман, требало би нагласити да и Свето Писмо Илију назива насељеником („Тада рече Ахаву Илија Тесвићанин, један од насељеника Галадских...“; 1Цар 17, 1).

³⁴ Дословно: ситости.

³⁵ Одјек. Дословно: кћи гласа његовог.

³⁶ Власт, ауторитет.

- иако не пристајаху, [они] презреше и одбацише службу демонима
[уп. 1Цар 18, 17–40].
205. Из неопходности Имена Творчевог³⁷ они заволеше Творца
и због нечистоће идолопоклонства омрзнуше бављење њим.
Извор узди учини [од] уста сина насељених
и наводњаваше их различитим силним ударцима.
Као штап држаше заповест Господа свога
210. и критиковаше са њом народ тврдоглави, а који љубљаше
застрањивање.
На све начине укроти их, праведни тврдоглаве,
и различитим³⁸ домишљањима поломише они јарам речи његових.
Јарам крути је крутост речи пророштва
и вешто укроћаваше људе кроз страхопоштовање истине.
215. Одабран међу узгајивачима би Илија кроз пророштво своје
и [пошто] делаше много почину у луци високо изнад страха.
У луци мирној, високо изнад страха, почину марљиви
и припреми пут делатељима угодним да иду са њим.
Путем чистим од препрека иђаше праведник,
220. који припремљен би од Еноха праведног угодношћу душе његове.
Угодност душе овог угодника виде Творац
и сачува га у животу да не би пропале угодности душе његове.
Баш овом угодношћу угодних [ствари] угоди Илија,
и [Он] учини њему оно што би учињено и угоднику.
225. Једну накнаду завредише ови чистотом душе
и [Он] не даде места смрти похлепној над телима њиховим.
Изнад смрти узвиси слуге добре
да би ставио ревност у умове људи како би постали добри.
Људе научи кроз два човека која премести код Себе
230. да не сумњају у стварност оживљавања мртвих.
Складиште живота Он постави,³⁹ [а које хтеде] да открије људима,
и првобитно га показа кроз два мушкарца: Еноха и Илију.
Енох и Илија беху водичи за природу⁴⁰ људску
а да би ишли људи путем живота бесмртног.

³⁷ Тј. због потребе / „присиле“; овај стих треба разумети у контексту претходна два стиха у којима Нарсај подсећа на то да су Израиљци призвали Име Господње тек када се десило чудо на брду Кармилу, тј. не својевољно, него из страха.

³⁸ Дословно: свим.

³⁹ Аутор се игра речима користећи исти корен, што је веома тешко превести на српски, а у исто време сачувати оригиналну игру. Најближе дословном би било: Сместиште живота смештено би од стране Њега.

⁴⁰ Сир. *куп* ' (кјана).

235. Еноха премести током првог периода од десет поколења,
а сина насељеника током другог, тј. средњег времена.
Током средњег времена учини пресељење слуге доброг
да буде за спомен претходнима и потоњима.
На три времена подели свет Господ света
240. и у сваком времену узе једног човека и сачува га у животу.
Током оног првог узе Еноха, мушкарца праведног,
а током другог поведе Илију, пророка доказаног.
Током трећег — изнад нас је реч о њему
и не могу уста изрећи колико је похвално пресељење његово.
245. Као да степеницама иђаше воља Његова на крају времена,
и уздигну људе са нижих [нивоа] ка величанственостима.
На нижем [ступњу] би време пресељења Еноховог од Илијиног,
а испод би [време] сина насељеника од Христовог.
[О] Еноху који би пресељен — [Он] помену само пресељење његово,
250. не обелодани нама како га пресели и где га премести.
Символично наговести нам Мојсије о пресељењу његовом,
али не објасни нам који је разлог због ког пресељен би.
Као дечици тепаше о овим Еноховим [дешавањима],
тако јер детињаст би тај начин живота⁴¹ почетка времена.
255. Детињасте би време Еноха од Илијиног,
и на нижем [нивоу] би начин [првог] пресељења од [другог]
пресељења.
Глас једноставни чуше прва поколења о Еноху,
а о Илији пак гласови сложени пророштва.
Гласови сложени приповедани беху о Илији
260. [да је] близу време када ће бити пресељен од људи.
Пророк пријатељу свом приповедаше вест коју прими
и преношаху се откривења њихова од једног на другог
[уп. 2Цар 2, 1–12].
Од једног ка другом преношен би дан пресељења,
док ткаше за њега круну похвала откривења њихових.
265. Гласом откривења прослављен би атлета⁴² Духа
и узвеличавана беше пророцима Духа борда⁴³ његова.
Атлетски пресељен би са [једног] места на друго
и иако знадијаше прикриваше дан пресељења свога
[уп. 2Цар 2, 1–12].
Не жељаше скромни да открије блиставост своју

⁴¹ Дословно: навика, обичај.

⁴² Сир. 'tlyt' (аџлџџа, аџлџџа), од грч. ἀθλητής.

⁴³ Дословно: атлетско надметање.

270. да не би био ухваћен у замке лукаве славе празне.
 Мудро уреди оно што треба да буде учињено
 до обелодањивања Духа откривења кроз веснике.⁴⁴
 Дух откривења присиљаваше га тако да открије скривене [ствари]
 и иако не жељаше, он откри о времену том у ком ће бити пресељење
 његово.
275. Намерно начини увод ученику своме
 да га Господ посла на задатак симболично [уп. 2Цар 2, 2. 4. 6].
 Симболично показиваше му символ пресељења свога
 као што приличи причасницима символа Божанских.⁴⁵
 Бог свега умудриваше њега, слугу доброга,
280. да среди поредак пресељења живота бесмртног.
 У живот непропадљиви да буде пресељен син смртника
 и мудро се опхођаше, са поштовањем, према њему⁴⁶ пред смртнима.
 За пут продужени, на ком нема прекретница, припремељен би
 да ходи
 и он продужи разум свој према овом продужетку бескрајном.
285. Очима духа угледа гледалац овај ужитак
 и свет као да преста да буде свет у уму његовом.⁴⁷
 Свет други виде кроз призор бестелесни
 и презре сваку ствар и заволе ону непропадљиву.
 Он виде колико је велики начин живота у који пресељен би
290. и запањи се и зачуди се љубави Господа свога и колико Га он вољаше.
 Љубав Господа свога виде истинити и колико велика би
 и колико прослави синове куће Своје величанственостима.
 Величанствен беше дан када прослављен би син насељеника
 и прекрасни беху начини откривења током трке на путу његовом.
295. Призор чудесни виде изображен изнад земље,
 неку врсту кочије огњене која путоваше кроз ваздух.⁴⁸
 Коњи од огња, виде, ујармљени са точковима од огња
 и на њима стојаше кочијаш огњени.
 Огањ у огњу, виде он, завезан уздама огњеним
300. и зачуђен би величанственошћу славном која му би показана.
 Величанственошћу славном у дан пресељења свога би зачуђен

⁴⁴ Део тежак за превођење. Дословнији превод би био: Духа откривења весничког / који је са/у весницима. Ц. Фришман преводи на енглески: „*the spirit of revelation of the heralds disclosed it*“ (Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 11).

⁴⁵ Дословно: синови символа Божанских.

⁴⁶ Заменица се вероватно односи на живот непропадљиви из претходног стиха.

⁴⁷ Дословно: И би/поста свет као несвет у уму његовом.

⁴⁸ Дословно: чија [је] путања кроз ваздух.

- и не беше преоптерећен погледом угодним на угодне [ствари].
 Виде колико је могуће људима да виде духовно
 и престаде са чуђењем и врати се [раз]говору са учеником својим.
305. Откри му отворено: „Пресељавам се ја уистину“,
 и заповеди му да тражи што доликује учитељу да да ученику⁴⁹
 [уп. 2Цар 2, 9].
 „Тражи од мене“, рече учитељ вешти ученику свом,
 „и узми ти ствар [неку] која остаје са тобом и која ће те прославити.“
 Тражаше ученик степен дупли пророштва
310. и умудри га учитељ његов како [то] да тражи и како [то] да прими
 [уп. 2Цар 2, 9–10].
 Затражи потражитељ и даде давалац, два у једном
 и поче пророк да ходи путем који невидљив би њему.
 Седе земљани на кочије духовне
 и узе рукама својим узде огњене и не опече се.
315. Духовно ујармљен би дух под земљаним
 и вођаше тело духа и дух тело.
 У духу летијаше пророк духа⁵⁰ [тамо] где иђаше
 и благовештено би да на висину⁵¹ уздигнут би.
 На висину усмераваше га знак⁵² да иде,
320. не на небо, већ на место узвишеније од земље.⁵³
 На небо се не попе Илија у дану пресељења свога,
 већ [тамо] где пресељен би Енох, син рода његовог.
 Исти тај знак⁵⁴ који пренесе Еноха, пренесе тако и њега,
 на једно место смести их да буду заједно.
325. Један би разлог пресељења [њиховог] од људи
 и на једно место и у једном друштву доликоваше да буду.
 [Он у] слави само начини разлику током пресељења
 према примеру [напретка]⁵⁵ између детињства и савршенства.⁵⁶
 Детињасте је би време пресељења Еноха угодног
330. и мање савршен беше начин пресељења његовог од Илијиног.
 Савршеније би време сина насељеника од оног Еноховог

⁴⁹ Дословно: учитељу за ученика.

⁵⁰ Можда: пророк Духа.

⁵¹ Дословно: ка лицу висине.

⁵² Сир. *rmz'* (ремза).

⁵³ У преводу Ђ. Даничића стоји: „и Илија оде у вихору на небо“ (2Цар 2, 11; у Пшити је такође „на небо“, док је у преводу *Сегамгесейорице* „као на небо“; уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 13, фуснота 57).

⁵⁴ Сир. *rmz'* (ремза).

⁵⁵ Дословно: према начину живота / обичају / моделу.

⁵⁶ У смислу зрелог доба.

- и достојн[иј]е хвале беху тако и слике⁵⁷ дана пресељења његовог.
 Кроз слике духовне раздели их
 да би показао људима о разлучивању која ће бити на крају.
335. Дан пуноће изобрази призором пресељења праведника,
 раскошније у дан пресељења сина насељеника.
 За високо изнад припремљено би да се узнесе потомство људи
 и унапред [Он] изобрази то пресељење кроз пресељење слуге свога.
 Ка висини заустављен би поглед путање ове кочије
340. тамо где је припремљено да сва природа буде узнесена.
 Због овог разлога је речено да се узнесе син насељеника,
 не да он буде узнесен, већ да се изобрази символ узношења.
 Символ узношења изобрази кроз призор у ком би овај пресељен
 и тако ће се узнети природа смртника, према символу⁵⁸ уздицања
 његовог.
345. Пут живота поплочаше нам праведни, Енох и Илија,
 и починуше у луци на крају пута[, луци] бесмртних.
 У животу без пропадљивости сачувани, на месту на које беху
 призвани,
 и природно опстадоше⁵⁹ живећи у ствари несавршеној.
 У ствари несавршеној живљаху праведни, тамо где јес[таствовах]у,
350. силом тог Духа коме су лаке чак и тешке [ствари].
 Силом заповести Његове сачувана беху на земљи земаљска [бића]
 и не беху оптерећени⁶⁰ тешкоћама земаљских [бића].
 У тој природи испуњеној повредом опстадоше живећи
 и ово је [за] чуђење да не беху ослабљени од повреда.
355. За чуђење је велико како живљаху живот људи
 и не беху потрешени побудама таласа потресних.
 У њима јес[таствовах]у [разне] врсте побуда, узнемиритељи људи,
 али заустављаше их та заповест која пренесе ове.
 Та заповест заустављаше у њима [све] врсте побуда
360. и не запостављаху занимање за славне [ствари].
 Славно би занимање њихово и достојанствена путања начина
 живота њихових⁶¹
 и коме је могуће да изрази созерцање у ком су постојани?

⁵⁷ Сир. *dmwt'* (*гмуѿе*); обличја.

⁵⁸ Сир. *b- 'rz* (*δ-раз*) може да се преведе и са: кроз символ, у символу, символом.

⁵⁹ У основи се налази глагол *kwn*, *kn* (*кан*) који има значење постојати, бити. Међутим, због контекста и *афела* у ком се глагол налази превео сам глаголом опстајати. Ц. Фришман преводи на енглески речју *maintain* (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 14).

⁶⁰ Дословније: нису били дужници.

⁶¹ Дословно: долична трка навика / обичаја / обичавања њихових.

Неизрециво је созерцање које созерцавајући созерцавају угодно,
и Павле сведочи да отиде једном и чу о занимању њиховом
[уп. 2Кор 12, 4].

365. Тим занимањем бесмртних занимаху се смртни
и са бестелеснима прослављаху с гласовима духовним.
Као духовни припремају се да буду земљани,
и прво пресели двојицу телесних за потврду свему.
За потврду свему пресели их, двојицу људи,
370. и пресељењем њиховим да утврди људе у будућим [стварима].
[Као] капару мира примаше их, чистоће душе,
а да би био трајан мир људи према Творцу.
Природа је слаба, природа смртника, [још] од почетка
и ван поретка се навикнуше лутати у похотама [својим].
375. Лутање мрско умова њихових виде Свевидећи
и узе од њих два залога да буду код Њега.
Као знак мира пресели их од људи,
а да би људи чували љубав према скривености Његовој.
Мир људи утврдише за сва времена двојица истинитих
380. и учврстише га созерцањем добрим умовима својим.
Икону људску заволи и воли Човекољубац
и у свакој прилици ово иска: да живе људи!
За живот људи поштеди од смрти двојицу смртника
и животи њихови за спомен људима на животе њихове.
385. Целој природи обећан је живот бесмртни
и сведоци овога су двојица јемаца, Енох и Илија.
Као јемци бише животи њихови смртности нашој
да не би одустали од поверења у живот обећани.
Живот непропадљиви спремаше Добри природи људској
390. и записа га у две књиге и [кроз] сведока три.
У књизи првој указаше⁶² на [то] Енох и Илија,
у другој, један јемац и сведок трећи.
Сведока трећег испита Творац међу смртнима
а да сведочи о добротама синова рода свога.
395. Сведочанству људском би на земљи свако сведочанство
и тројно обичаваше да печате обвезницу дужничку
[уп. Понз 19, 15; Мт 18, 16; 2Кор 13, 1].
Обвезницу дужничку записа Творац између Себе и људи
и запечати је према поретку земаљско небеско.
Тројицом сведока учини сведоцима обвезнице живота наших:

⁶² Дословно: положише руку, усмерише руку.

400. Енох и Илија и трећи, Христос који је од нас.
Христос који је од нас запечати крвљу својом обвезницу живота
наших
да би било истинито обећање живота за цео род његов.
Смрћу својом ослободи нас од робовања злом и смрти
и васкрсењем својим обећа нам живот бесмртни.
405. Бесмртна би природа његова после смрти његове
да би био живот његов сведок трећи роду људском.
Због живота људског изабра Творац овог човека⁶³
и узвиси степен његов на степен високи Божанства свога.
Не би према поретку Божанства Његовог назван овај степен
410. већ по поретку тог устројавања коме нема [ништа] једнако.
Нема једнаког по степену на који стаде глава рода нашег
и неупоредиво је уздигнуће његово са [оним] који је од начињених.⁶⁴
Не учини га као слугу да буде велики у следовањима
нити пресељење његово учини као Енохово и као Илијино.
415. Еноха и Илију пресели од људи
и настани их на на место друго које јесте на земљи.
На земљи настани земаљска [дића], Еноха и Илију,
и у природи смртној чуваше [их] на земљи.
У место Еден уђоше истинити да пребивају
420. где настањен би Адам, глава целог рода нашег.
Адам Други отвори [пролаз] на зиду који би пред лицима људским⁶⁵
и узрокова да уђу људи на место које ограђено би пресудом.
Пресудом забрањено беше људима то место
док је не поништи један човек⁶⁶ и не учврсти људе.
425. Један човек,⁶⁷ Христос који је од нас, уђе у њега⁶⁸ први
и даде [могућност] уласка свим људима преко душа [њихових].
Енох и Илија ушли беху једини⁶⁹ телом и духом

⁶³ Дословно: сина човечијег (требало би имати на уму да је конструкција „син човечији“ код семита веома честа и да се њом означава човек, људско биће, тј. нема оно значење које је добило код јелинских хришћанских аутора).

⁶⁴ Мисли се на оне који су креирани, направљани, обликовани, тј. створени.

⁶⁵ Ц. Фришман упућује на Еф 2, 14 (уп. Frishman, *The Ways and Means...*, други део, 16, фуснота 64). Међутим, апостол Павле на овом месту говори о „рушењу зида“ између дотадашњих незнабожаца и Израиљаца. Уколико би погледали стихове 41–42, у којима је реч о зиду подигнутом због пада око Раја, изгледало би логичније да овај део *мемре* пре говори о рушењу тог зида. Стихови који претходе овом стиху, такође, говоре о Рају на земљи у који су пресељени Енох и Илија, а сада Христос прави пролаз и за друге људе.

⁶⁶ Дословно: син човечији.

⁶⁷ Дословно: син човечији.

⁶⁸ Односи се на Рај у коме је Адам боравио пре пада.

⁶⁹ Дословно: само.

- и јес[таствовах]у у њему до времена онога који чини да пролазе времена.
430. Онај који чини да пролазе времена уђе у њега први духом, не и телом, и изађе из њега и попе се на место које више доликоваше. На место високо које је више од висине [на коју] се попе првина наша, у Светињу над светињама у коју не крочи стопа људска [уп. Јевр 9, 11]. Пред Јестаство⁷⁰ уђе да свештенослужи свештеник који је од нас [уп. Јевр 8, 1–2], на место очишћено од повреда и оних који узрокују повреде.
435. Крвљу својом⁷¹ свештенослужаше једном⁷² међу земаљскимa [уп. Јевр 9, 12] и би довољна жртва светости његове за сву творевину [уп. Јевр 10, 10]. За сву творевину изабра га Творац од створења и прихвати смрт његову као искупљење за смртнике. Рђавост људска прљаше свет срамотама
440. и промени Добри и очисти га смрћу једног човека.⁷³ Баш овом ствари у коју уђе смрт и разори људе у њу уђе живот и поништи смрт[ност] човечанства [уп. 1Кор 15, 22–23]. Адам поплоча пут смрти пожудом према плоду и пређе смрт на сву природу људску [уп. Ром 5, 14].
445. Преступ заповести потчини људе сужањству смрти и обесхрабри људе да неће опет живети род људски. За наду људима изабра Творац три човека и учини их сведоцима који сведоче живот људи. Живот људи сведочаху на земљи Енох и Илија
450. и првине живота наших горе на небу осигураше животе наше. Двојица истинитих сведочаху на земљи о обнови нашој, а на небу један печати речи изнад и испод.⁷⁴ Двојица као служитељи приношаху мољења на земљи, Енох и Илија, а један као цар обитавахе на небу и заповедаше на земљи.
455. Не прибројах га служитељима, цара који дође да влада међу нама,

⁷⁰ Сир. 'ytwt' (יְיָוִיָּהּ). Уп. стих 186. и његову фусноту.

⁷¹ Дословно: Крвљу душе своје.

⁷² Дословније: у једном времену / тренутку.

⁷³ Дословно: сина човечијега.

⁷⁴ Није ми до краја разумљиво шта је писац са овим хтео да каже. Ц. Фришман преводи са: „and one in heaven ratifies the words above and below.“

- није владалаштво⁷⁵ његово као владалаштво синова земље.
 Не као човека⁷⁶ обичног назвах га човеком,⁷⁷
 нити пресељење његово као пресељење синова плоти.⁷⁸
 Нека се не жале јеретици како [иначе] обичавају,
 460. а ја не обичавам да дајем места жалбама њиховим.
 Знам ја да они оптужбе праве као замке
 и не умаче ми колико су препредени са речима које хватају у замку.
 Речи хваташе у замку замкама речи вере,
 и пошто их ухвате у замку, одлете као јато [птица] из руку њихових.
 465. Не може бити ухваћена у замку вера наша рукама лудости
 нити су довољне да обухвате силу њену умовима својим.
 Слабашни су веома за хватање у коштац у надметању отвореном
 и кратка је путања речи⁷⁹ њихових у разумевању.
 Не могаху да ухвате у замку речима речи као што мишљаху,
 470. чак ни не даваху уверавање отворено о скривеним [стварима].
 Скривена је од њих реч непоковарена⁸⁰ вере
 и пошто би откривена устима знања запрестастише се и зачудише се.
 Реч непоковарену вере понављам и сада
 и не умаче ми да се спотицаху о њу незналачки.
 475. Не, незналице, нисам будаласто устројио речи,
 [оне] вас не упућиваху у ономе у чему не дејасте упућени
 упућивањем речи.
 Не знате ви да следите пут вере
 и не досегнуше вас речи постављене у смислу свом.⁸¹
 Без разумевања ви се саплићете као о камен
 480. и не разлучујете ви испитујући презрену [ствар] од драгоцене.
 Лепо испричах кроз повест када испричах о човеку,⁸²
 о човеку који би онај који се узвиси више изнад људи.
 Човек би онај који проповеди наду синовима људским
 и запечати⁸³ гласове које посејаше на земљи Енох и Илија.
 485. Човек би онај који се попе и завлада на небу

⁷⁵ Сир. *šwltn'* (шулџана).

⁷⁶ Дословно: сина човечијег.

⁷⁷ Дословно: сином човечијим.

⁷⁸ Сир. *bsr'* (десра).

⁷⁹ Сир. *ptgm'* (пџџама; из персијског језика).

⁸⁰ Здрава, чврста, стабилна; енгл. *sound*.

⁸¹ Дословно: Речи смештене у дому смислова својих.

⁸² На овом месту и у наредних осам стихова користио сам термин човек уместо дословног превода син човечији.

⁸³ У основном тексту глагол је у трећем лицу множине мушког рода, али је аутор у фусноту ставио исправку према другом рукопису да треба да буде треће лице једине мушког рода.

и поплоча пут да постану [и] људи небесни.

Човек би [онај] који поста сведок обвезнице живота наших
и положи руку⁸⁴ и запечати је крвљу својом да не би била
кривотворена.

Човек би и опет говорим ја да човек би

490. и ако су гневни јеретици нека ридају много.

Нека ридају много док не чује главешина њихов, Легион,
и нека нариче са њима као онај [што испусти] глас пред Господом
нашим [уп. Мк 5, 7].

Горко нарица Легион над пропашћу својом
и много сличаше глас ученика оном учитељевом.

495. Учитељу будаластом сличаху будалести јеретици

и не размеваху да су баш осуђени гласом речи својих.

Кртици сличе [ови] који продиру сваки час у разматрања зла
и пошто чују гласове речи истините разљуте се и разбесне.

Глас љутине њихове не дозвољава ми да одустанем од њих

500. нити даје мени да прођем њих без прекоревања.

Подобно знаку⁸⁵ постављен је ум њихов пред мислима мојим
и подстиче ме да ударим [по] њима стрелама речи мојих.

Речима желим ја да ударам [по] њима сваког тренутка
и не умирују расправу са речима мојим.

505. Током разматрања о речима дође ми мисао за созерцање
и док разматрах о овоме задржа ме глас јеретика.

„Оставите ме на миру, људи“, вапих ка њима на све начине
и кад помислих да [ме] на миру остављају, они се потресосе и
подивљаше.

Потресање њихово видех чак и овога часа у овој повести

510. и оставих реч моју[, па] да прекорим речи хула њихових.

Хуле хулника опомену се реч моја

и оставих реч њену и ходих путем насупротив тврдоглавих.

Тврдоглаве упозорих кроз размене речи за речи

и неупућене упутих доказом истинитим.

515. Истинито говорих им о истинитим [стварима],

шта је узрок томе да нема власт смрт на људима који су од нас.

Људе који су од нас видех уздигнуте изнад смрти

и поредах речи [тако] да откријем речима оно што није откривено.

Оно што није откривено истраживах да бих приповедао пред
слушаоцима

⁸⁴ У смислу да се заклео.

⁸⁵ Сир. *пуш'* (*ниша*).

520. и да их научим како би постали зналци [разних] врста скривених [ствари].
[Разне] врсте скривених [ствари] скривене беху у повести коју испричах,
али не од савршених⁸⁶ већ од детињастих⁸⁷ и незналица.⁸⁸
Незналицама открих узроке пресељења људи,
шта је [то] узрок [због ког] су пресељени од нас на друго место.
525. На место друго пресељени су од нас Енох и Илија
и пресељењем својим изобразише за нас тип⁸⁹ пресељења живота наших.
Животе нове обећа нама Онај који воли поколење наше
и запечати их са печата три од три човека.
Човека три, рекох за њих, за њих тројицу,
530. не беше [то] према степену,⁹⁰ већ према устројству природе људске.
Природа једна је тројице њих телом и духом,
степен није једнак, нити сличе служитељи господ[ар]у.⁹¹
Служитељи су Енох и Илија колико год живели,
Христос који је од нас господ[ар] је свега колико год да је човек.
535. Енох и Илија се на земљи чувају до васкрсења,
а Христос је на месту уздигнутијем и узвишенијем од смртних.
Бесмртан је у томе што постаде он бесмртан
и он је једини који прими ово у име смртних.
У име смртних изабра га Творац између смртних
540. а да буде испуњење устројства служитеља и слободних.
Служитељ је чак сам он по томе да је начињен од Начинитеља,
још и господ[ар] је по [томе] што је примио степен божански.
Божански је због степена свога који је узвишен изнад свега
и би узвеличан и завлада, не по природи својој, већ по степену свом.
545. По степену свом узвеличан би тај човек⁹² који је од човечанства нашег

⁸⁶ Сир. *gmyr'* (*имире*).

⁸⁷ Дословно: потомака, потомства.

⁸⁸ О праведнима, савршенима, „одојчадима“ и „болеснима“ као нивоима на којима се налазе људи унутар цркве, као и о њиховом нивоу (по)знања погледати и *Књиуу сшејена (Liber graduum, e codicibus syriacis Parisiis, Londoni, Romae, Hierosolymis alibique asservatis edidit, praefatus est Michael Kmosko, col. Patrologia Syriaca III (Parisiis: Didot et Socii, 1926), кол. 1–932. (са преводом на латински) или The Book of Steps; The Syriac Liber Graduum, Translated, with an Introduction and Notes by Robert A. Kitchen and Martien F. G. Parmentier, Cistercian Studies Series 196 [Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications, 2004]) која је настала највероватније крајем четвртог или почетком петог века, а која је утицала на потоње оријенталне ауторе.*

⁸⁹ Сир. *twps'* (*шуйса*); од грч. *τύπος*.

⁹⁰ Ниво, ранг, чин.

⁹¹ Сир. *tr'* (*мара*).

⁹² Дословно: син човечији.

и ово све је због тога што жељаше то Онај по чијој вољи он би
[уп. Лк 3, 22].

Бог свега жељаше да га назове именом величанства свога
и где разгневише се људи будаласти због величанствености степена
нашег!

- О, будаласти, зашто жалости вас висина наша
550. и не желите ви да прихватите цара који је од нас?
О, људи, веселите се јер постадоште дожанска [бића]
кроз човека⁹³ који поста Бог са Богом.
У човеку који је од нас обитава Реч, Син Божји,
и назва га именом Својим и даде му степен Имена Јестаства.⁹⁴
555. Имена даде му, такође и дела која су изнад њега,
и иако даде му [ово], не заборави да од нас јесте.
Од нас јесте и у име живота наших попе се и узвишен би
и дужни смо да исповедамо Доброга који је узвисио поколење наше.
Исповедање Доброг да изрази цела природа смртних
560. јер узвиси поколење наше кроз једног човека⁹⁵ ког узе од нас.

4. УЧЕЊЕ МЕМРЕ

4.1. Делови блиски свейоисамским извештајима

Иако сам свестан чињенице да не могу да говорим о богословљу Нарсаја на основу једне мемре, поготово ако се зна да је сачувано на десетине његових радова, ипак мислим да је потребно да се осврнем на неколико богословских исказа који се налазе у Мемри о пресељењу Еноха и Илије.

Нарсај започиње мемру од тренутка истеривања прародитеља из Раја и указује да су „грех и смрт“ оголили човека (1–2)⁹⁶ и да је човек изашао наг из Раја (3). О овом догађају говори и *Књија Постјања*, али с малом разликом, а то је да у Пост 2, 25 аутор наводи да су Адам и Ева и пре пада били (физички) голи, само да их „не беше срамота“ због тога. Потом, у Пост 3, 7 видећемо да су Адам и Ева постали свесни своје нагости после пада, као и да их је Бог обукао у „кожне хаљине“ (Пост 3, 21) и да су такви истерани из Раја (уп. Пост 3, 24). С обзиром на то да Нарсај не наводи у чему се огледа огољење прародитеља не може се рећи да ли се (и у којој мери) разилази од светописамског извештаја. Овде би могла бити реч о разумевању огољености, тј. да су прародитељи, због пада, изгубили нешто што касније нису повратили и без чега су истерани из

⁹³ Дословно: син човечији.

⁹⁴ Сир. 'ytwt' (ишјуша). Уп. стих 186. и његову фусноту.

⁹⁵ Дословно: сина човечијег.

⁹⁶ Бројеви у заградама означавају стихове.

Раја. После овога наводи се да је последица пада предавање човековог тела под власт смрти (6; 21–28; 55–66; 125–126; 444), као и да ће бити враћен у земљу (11; 30), о чему говори и Пост 3, 19. Овај догађај није утицао само на Адама него на сав људски род (131; Пост 3, 17–18).

Уопштено о човеку се говори у неколико стихова. Чињеница да је човек створен по икони Божјој само се успутно помиње (9; 16), а његово стање пре пада описује се као величанствено (17) и наглашава се да је човекова душа била обдарена могућношћу говора помоћу „чула тела“ („за говор душе, кроз чула тела, гласи словесни“; 18).

Последице Адамовог пада утицале су и на природу. Она, такође, постаје тужна, жалосна, постаје „као дом плача“ (35–38; уп. Рим 8, 22). Трње и коров су на све стране и борба за храну постаје мукоотрпна (45–48; уп. Пост 3, 17–18). Поред свега овога још и „разарања смртна удараху по целој творевини“ (69).

Оно чега нема у *Посијању*,⁹⁷ а у вези је са Адамом, јесу описи који говоре о томе како су реаговала бестелесна бића на прародитељски пад. Нарсај свој опис започиње исказом да су бестелесна бића сродници Адамове душе и да су били међусобно блиски (4; 13–14), да су се много ражалостили због пада (5; 8; 10–11;), да су због тога чак и наду изгубили да ће се човек икада извући из тог стања (12), као и да је после пада њихова љубав према човеку мања, па и да више нису желели да се труде око човека (103–118). С друге стране, Адамов пад изазива радост код демона (34).

4.2. Неке особености учења мемре и њоређење са њравославним учењем

Једна од особености пишчевог погледа на историју спасења човека јесте да се она дели на три раздобља (235–244). Наиме, с обзиром на то да је Бог заволео људе и да стално покушава да их спаси (381–382), у сваком од тих временских периода Он бира једног од људи који су Му угодили, спашава га од смрти и на тај начин другим људима даје наду да се може доћи до вечног живота (73–94; 226–234; 321–344; 387–388). Ова три периода писац посматра и као неку врсту узрастања, сазревања људског рода (245–260; 327–337). У контексту овога Енохово пресељење, иако је људима дало наду да се може живети вечно, ипак није било довољно разумљиво (93–104; 247–258). Пресељење Илијино је јасније, савршеније и о њему је много више записано у Светом Писму (187–224; 257–322). На трећем месту је Христово пресељење. О њему је највише записано и оно је неупоредиво славније од прва два (243–244; 389–392). Требало би додати још да су, поред ове тројице које је Бог спасао од смрти у три различита периода, наду људима уливали и други праведници који су добијали откривења од Бога, као што су Ламех, Ноје, Авраам, „син Јесејев“, тј. Давид

⁹⁷ Да се не бих понављао, о светописамским извештајима из других књига Старог Завета, као и о богословским исказима о спасењу света и човека биће више речи у следећем потпоглављу.

(157–186). Према ономе што можемо видети у овој мемри, важно је још додати да нису људи ти који су издејствовали спасење само својим трудом, него да је то дар Божји (141–142).

Друга особеност огледа се у томе да Нарсај сматра да је Бог сва ова дешавања, тј. пад и начин како ће људе спасити, знао унапред (142–150). Међутим, остаје нејасно на шта се тачно односи Божје предзнање о паду, тј. да ли оно стоји наспрам људске слободе? Ако је одговор потврдан, онда се поставља питање у којој мери оно ограничава нашу слободу? Анализирајући ове стихове Ц. Фришман извучи закључак да овакаво Нарсајево учење одудара од онога што проналазимо код Јефрема (један од главних узора сиријакофоних аутора) и Јакова Сарушког (који је био савременик Нарсаја и који је био ученик исте школе коју је и Нарсај похађао), а за које би овакав богословски исказ негирао чињеницу да је човек слободан.⁹⁸ Међутим, сама мемра не даје прецизан одговор на горепостављено питање.

На трећем месту јесте оно што је најпроблематичније код Нарсаја из угла како халкидонаца тако и дохалкидонаца: христологија и сотириологија. Осврнућу се на неколико стихова који ће нам помоћи да стекнемо увид у то како је у Мемри о *пресељењу Еноха и Илије* Нарсај обрадио ова питања.

345. Пут живота поплочаше нам праведни, Енох и Илија,
и починуше у луци на крају пута[, луци] бесмртних.
У живоју без йройадљивосїи сачувани, на месту на које беху призвани,
и *йприродно ойстїадоше живећи у стївари несавршеној*.
У стївари несавршеној живљаху праведни, тамо где јес[таствовах]у,
350. *силом йїої Духа коме су лаке чак и йешке* [ствари].
Силом зайовесїи Њеїове сачувана беху на земљи земаљска [бића]
и *не беху оййерехени йешкоћама земаљских* [бића].
У йїој йприроди исїуњеној йовредом ойстїадоше живећи
и ово је [за] чуђење да не беху ослабљени од повреда.
355. За чуђење је велико како живљаху живот људи
и не беху потрешени побудама таласа потресних.
У њима јес[йасївовах]у [разне] врстїе йобуда, узнемиритељи људи,
али *заустїављаше их йїа зайовесї* која пренесе ове.
Та заповест заустављаше у њима [све] врсте побуда
360. и не запостављаху занимање за славне [ствари].
417. *На земљи насїјани земаљска* [бића], Еноха и Илију,
и у *йприроди смрїној чуваше [их]* на земљи.
У месїю Еген уђоше истинити да пребивају
420. где настањен би Адам, глава целог рода нашег.

⁹⁸ Уп. Frishman, *The Ways and Means...*, трећи део, 54–56 и 59–60. О спасењу и слободи биће још речи у тексту.

Из наведених стихова видимо да су Енох и Илија, људи који су спашени од смрти пре Христовог доласка, сачувани од смрти у њиховим пропадљивим, несавршеним природама (347–349; 354; 417–420; 535), природама у којима су чак и побуде преживеле (357). Међутим, они су баш у тим природама сачувани „силом Духа“ који може све и чијом заповешћу, наредбом су остали у животу, опстају у животу (350–351) и која је умирила (али не и уништила, поништила) њихове побуде. Из овога се може закључити да Енох и Илија и нису постали бесмртни након пресељења у дословном смислу те речи, него да је њихов живот силом Божјом продужен кроз време.

Славно би занимање њихово и достојанствена путања начина живота
њихових

и коме је могуће да изрази *созерцање у ком су њојсојани?*

Неизрециво је созерцање које созерцавајући созерцавају ујодно,

и Павле сведочи да отиде једном и чу о занимању њиховом

[уп. 2Кор 12, 4].

365. *Тим занимањем бесмртних занимаху се смртни*

и са бестелеснима прослављаху гласовима духовним.

Као духовни њирипремају се да буду земљани,

и прво пресели двојицу телесних за потврду свему.

Стих „Као духовни припремају се да буду земљани“ разјашњава претходних неколико стихова, тј. показује нам шта су то Енох и Илија радили у земаљском рају (за шта Нарсај наглашава да је то неизрециво узвишено созерцање (363) и прослављање [Бога; 366]), а то је још један показатељ да они нису достигли врхунац, него да се још увек вежбају, припремају. Овај стих указује и на то да је циљ „земљаних“ да буду као „духовни“, али Нарсај опет остаје недоречен у мемри на шта се то конкретно односи, тј. да ли је реч само о томе да ћемо у вечном животу прослављати Бога и созерцавати као што то сада раде бестелесни, или је реч и о томе да ће човек у вечном животу остати без „земљаног“ дела и да остаје само онај део који је „сродан небеснима“?

Како смо могли да видимо из до сада реченог, Енох и Илија били су јемци вечног живота, они који су давали наду и мотивацију људима да наставе да се труде, при чему ни они сами нису достигли тај бесмртни живот, иако живе вечно. Први бесмртни био је Христос (537–538).

Ко је био Христос? У другој половини мемре на различитим местима Нарсај наглашава да је Христос човек, да је „од нас“ (нпр. 399–400; 407–414; 425; посебно погледати стихове 481–490, као и 529–560), али да ипак постоји нека разлика.

529. Човека *ѿри*, рекох за њих, за њих тројицу,
 530. не беше [то] према степену, већ *ѿрема устројсѿву ѿприроде људске*.
Природа једна је ѿројице њих ѿтелом и духом,
сѿейен није једнак, ниѿи сличе служисѿељи ѿсѿод[ар]у.
 Служитељи су Енох и Илија колико год живели,
Хрисѿос који је од нас господ[ар] је свега колико *ѿод да је човек*.
 535. Енох и Илија се на земљи чувају до васкрсења,
 а *Хрисѿос је на месѿу уздиѿнуѿијем и узвишенијем од смрѿиѿних*.
Бесмрѿиан је у ѿоѿе шѿѿо ѿосѿаде он бесмрѿиан
и он је једини који ѿрими ово у име смрѿиѿних.
 У име смртних *изабра ѿа Творац између смрѿиѿних*
 540. а да буде испуњење устројства служитеља и слободних.
Служисѿељ је чак сам он ѿо ѿоѿе да је начиѿен од Начиниѿеља,
још и ѿсѿод[ар] је ѿо [ѿоѿе] шѿѿо је ѿримио сѿейен божански.
Божански је здоѿ сѿейена свога који је узвишен изнад свега
и би узвеличан и завлада, не ѿо ѿприроди својој, већ ѿо сѿейену свом.
 545. По степену свом узвеличан би тај човек који је од човечансѿтва нашеѿ
 и ово све је због тога што жељаше то Онај по чијој вољи он би
 [уп. Лк 3, 22].

Овај одељак можда и најпрецизније показује Нарсајево разумевање ко је био Христос. За њега је он човек по природи (529–531; 541; 544–545), првобитно смртан (539), изабран од Бога (539), узвишен (536; 543–546), узнесен у божанску висину „по степену“ (543), тј. „примио је степен божански“ (542) и постао је бесмртан (537–538; на другом месту каже и да „бесмртна би природа његова после смрти његове“ [405]). Укратко, по природи је био и остао човек (с тим да је та његова природа постала бесмртна), али човек који је изабран и узвишен на други ниво, божански степен.

Такав Христос, према *мемри*, има улогу и у нашем спасењу. Поред већ поменутих чињеница да је он један од тројице људи који сведоче (и да је његово сведочанство најсавршеније) да је бесмртни живот достижан људима, да је он сам узвишен изнад осталих људи, Нарсајев Христос се разликује од Еноха и Илије у чињеници да је једини он умро и васкрсао.

401. *Хрисѿос који је од нас зајечайѿи крвљу својом одвезницу живоѿиѿа наших*
 да би било истинито обећање живота за цео род његов.
Смрћу својом ослободи нас од робовања злом и смрти
и васкрсењем својим обећа нам живоѿиѿ бесмрѿиѿни.

431. На место високо које је више од висине [на коју] се попе првина наша,
у *Светињу над светињама у коју не крочи стјоја људска*
[уп. Јевр 9, 11].
Пред Јестаство уђе да свештенослужи свештеник који је од нас
[уп. Јевр 8, 1–2],
на место очишћено од повреда и оних који узрокују повреде.
435. *Крвљу својом свештенослужаше једном међу земаљским*
и би довољна жртџва свештости њејове за сву тиворевину.
За сву творевину изабра га Творац од створења
и *йрихвати смрт њејову као искуљење за смртнике.*
425. Један човек, *Христос који је од нас, уђе у њега [= Рај] први*
и *даге [мојућности] уласка свим људима йреко душа [њихових].*
429. Онај који чини да пролази време *уђе у њеја йрви духом, не и йтелом,*
и *изађе из њеја и йоје се на месјо које више доликоваше.*

Смрћу овог човека, Христа, изабраника Божјег, који је са крвљу својом запечатио „обвезницу живота наших“ (401), васкрсењем нам дао наду (404), затим отишао у Рај и срушио „ограду“ омогућавајући људима да уђу у њега (425), а потом из Раја изашао и отишао на још узвишеније место, ми (и цела творевина) искупљени смо и то једном за свагда (403; 435; уп. Јевр 9, 12 и 10, 10). Оно што је остало недоречено јесте да Нарсај исповеда васкрсење Христово, али ипак говори да је ушао у Рај духом, не и телом (429), као и да људи могу да уђу у Рај душом (426). Није јасно и нема довољно података у самој *мемри* да би се пружио одговор на питање да ли је реч о томе да тренутно, тј. до општег васкрсења људи могу у Рај да долазе душом, или је ипак реч о томе да ће у Рају и по васкрсењу бити само душом?

Мислим да је потребно указати и на чињеницу да се у целој *мемри* која највише говори о вечном животу, васкрсење помиње веома ретко; сам термин *pwht*’ (*нухама*; васкрсење) коришћен је тек два пута и то у контексту да ће Енох и Илија бити сачувани на земљи до васкрсења (535) и да Христово васкрсење даје људима наду на живот вечни (404).⁹⁹ Иако се и у Новом Завету васкрсење Христово помиње у контексту давања наде људима (уп. нпр. 1Птр 1, 3), ипак је необично то што Нарсај не доводи у везу васкрсење са победом над смрћу, нити уопште има помена о победи над смрћу у оном смислу и облику како то срећемо, на пример код апостола Павла: „Последњи непријатељ укинуће се — смрт“ (1Кор 15, 26), или „Где ти је, смрти, жалац?“ (1Кор

⁹⁹ Важно је додати да постоје и друге језичке конструкције које указују на васкрсење (нпр. „оживљавање мртвих“; 230), али оне не мењају горепоменуту чињеницу да се о васкрсењу врло мало говори у *мемри*.

15, 55). Истини за вољу, у стиховима 515–517. говори да смрт више нема власт над (неким) људима („Истинито говорих им о истинитим [стварима], / шта је узрок томе да нема власт смрт на људима који су од нас. / Људе који су од нас видех уздигнуте изнад смрти...“), али то не доводи у везу са васкрсењем него са чињеницом да је Бог узвисио (те) људе изнад смрти. Стиче се утисак да је васкрсење човека Христа нешто што је у вези само са Њим, а за остале људе његова важност огледа се у томе да је оно само показатељ шта ће се догодити упокојенима. Учење ове *мемре* самом Васкрсењу не даје онај значај који проналазимо у речима апостола Павла: „А ако Христос није устао, онда је празна проповед наша, па празна и вера ваша“ (1Кор 15, 14).¹⁰⁰

- О, *дугаласџи*, *зашџо жалосџи вас висина наша*
 550. *и не желиџе ви да ѣрихвалџиџе цара који је од нас?*
 О, *људи, веселиџе се јер ѣосџадосџе божанска [диџа]*
кроз човека који ѣосџа доџ са Боџом.
У човеку који је од нас обидџава Реч, Син Божџи,
и назва ѣа именов Својим и даде му сџеџен Имена Јесџасџива.
 555. Имена даде му, такође и дела која су изнад њега,
 и иако даде му [ово], *не заборави да од нас јесџе.*
 Од нас јесте и у име живота наших попе се и узвишен би
 и дужни смо да исповедамо Доброга који је узвисио поколење наше.
 Исповедање Доброг да изрази цела природа смртних
 560. *јер узвиси ѣоколење наше крз једноџ човека кој узе од нас.*

И у закључку *мемре* резимира се да је Христос човек, да то не сме да се заборави (556) и да је узвишен на степен божански (554), а да је због тога што у њему пребива, „обитава Реч, Син Божји“ (553), добио и Име Божје.

Христологија и сотириологија која, најкраће речено, у Христу види само човека, изабраног човека, па макар у њему обитавао и Син Божји, човека који је узвишен и који је постао бесмртан силом Божјом, из угла православних има велики пропуст и не даје одговор на врло важно, животно питање: Да ли је смрт(ност) побеђена? Из овог питања можемо даље да поставимо низ других сродних питања на која у овој *мемри* не налазимо одговор: Да ли ћемо ми бити заиста бесмртни? Која је разлика између живота којим живе Енох и Илија (како је он овде описан) и оног по васкрсењу, тј. да ли ћемо бити само „*во вјеки живушчи*“ или заиста бесмртни, *ођожени*? Нарсај наводи да је Христова човечанска природа постала бесмртна после његове смрти (405), а иако не говори како је дошло до тога, посредно се може закључити да се то догодило силом

¹⁰⁰ Више о месту Христовог Васкрсења погледати и у Максим Васиљевић, *Вера и живоџ: Између ѣрасценденџносџи и конџексџуалносџи* (Београд: Институт за теолошка истраживања, 2013). Владика Максим ће, на пример, нагласити да је васкрсење „Догађај који *валидира* све остале“, да је „Васкрсење *основа* вере али не као индивидуални факт него као основа без које би сви други догађаји и теолошки искази били узалудни“ (Васиљевић, *Вера и живоџ*, 48).

Божјом „коме су лаке чак и тешке ствари“ (350) и(ли) зато што у њему обитава Син Божји (553). Овакав одговор није довољан да реши проблем човечијег стања по природи. Иако наводи да смо кроз Христа постали божанска бића (551) питање и даље остаје неодговорено. Наиме, човек је створен за бесмртност, али није створен бесмртан.¹⁰¹ Створен је као цар творевине, као њен свештеник који треба да је принесе Творцу, величанствен и са могућношћу да постане бесмртан, али је створен из небића и са даром слободе. У његовој природи није било ничега што би га држало у (вечном) животу,¹⁰² што се и пројавило у тренутку када је (слободни) Адам прекинуо заједницење са Богом, Извором живота, преступивши заповест, и тако активирао смрт. Нарсај је остао недоречен управо овде не пруживши ваљан одговор како превазићи ово наше стање, тј. како у потпуности победити смрт и постати бесмртан. Све до сада речено указује на то да ће човек бити прослављен, узвишен, ослобођен повреда које носи његове природа, уздигнут изнад смрти Божјом силом, али не и да ће његова смртност бити побеђена и да ће бити сједињен са својим Творцем, тј. биће *во вјеки живушчи*, а не бесмртан и *одожен*.

Кратак одговор православних на ова питања можемо да видимо из неколико цитата из дела Светог Максима Исповедника. На пример:

„... и Који оне који по природи имају почетак и крај (као створени) — чини да су по благодати беспочетни и бескрајни“¹⁰³

Максим овде јасно указује на то каква је (створена) природа по себи — има почетак и крај (значи није бесмртна по себи), али и да благодаћу, даром Божјим то стање може да се превазиђе.¹⁰⁴

¹⁰¹ Нпр., Јефрем, пишући против антропологије Маркионита у *Маграшама йроѿив јереси* наглашава: „Ако је мањкаво човечанство наше по природи својој / Добри је затворио врата своја и Праведни рај свој...“ (Преведено према Edmund Beck, *Des heiligen Ephraem des Syrerers Hymnen Contra Haereses*, col. *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* 169 [Louvain: Imprimerie orientaliste L. Durbecq, 1957], *маграша* 20, строфа 8, стихови 7–8). Ове стихове треба разумети у смислу да је Бог човека створио величанственим, савршеним (до истог закључка долази и Ц. Фришман указујући на то да човек не би био настањен у Рају, да је човечија природа била мањкава; уп. Frishman, *The Ways and Means ...*, 54), али не и бесмртним, него слободним (о човечијој слободи Јефрем говори веома често; уп. нпр. „Ad Hypatium adversus Haereses Tractatus Primus“ у: Josephus Overbeck, *Sancti Ephraemi Syri, Rabulae episcopi Edesseni, Balaei aliorumque Opera Selecta* [Oxonii: Typographeo Clarendoniano, 1865], 21–58). Смрт или бесмртност требало је да зависи и од човечије одлуке.

¹⁰² Владика Атанасије Ј. наводи речи Светог Максима да „природа нема у себи снагу да се дигне у натприроду“ и додаје објашњење: да не може сама да се уздигне „у обожење, него је обожење дар, благодат, и последица Оваплоћења и Очовечења Бога у Христу“ (Атанасије Јевтић, *Свѣѣи Максим Исѣоведник: Живѣи и избор дела, са уводима, схолијама и сѣудијама* [Врњци, Требиње, Лос Анђелес: Братство Светог Симеона Мироточивог, 2012], 216, фуснота 3).

¹⁰³ „Одговор 59. Таласију; Схолија 4.“ у: Атанасије Јевтић, *Свѣѣи Максим Исѣоведник*, 205, фуснота 14.

¹⁰⁴ Ово не треба да се разуме да је Бог човека створио смртним, мањкавим, него да је то последица стварања, стварања из небића и да због тога човек који има почетак има и потенцијални крај.

„... а стварање (*κτίσις*) је обићење (*ιϋοστιασις* = довођење у биће, постојање) оних (бића) произведених из небића. Њихово, вели, сједињење по ипостаси са Оним од Кога су она постала (= са *Христом*) предзамишљено је по Промислу (Божијем), да би се и биће (*ἴσο ине*) постојећих сачувало по суштини, како јесте (*οс њефикен*), и на начин постојања (*ἴσο ιϋοστине*), то јесте како јесте (*ἴοс ине*), по благодати примило обожење, јер ће сви, сједињени с Богом, бити претворени у непроменљивост.“¹⁰⁵

Овај одељак можемо да узмемо као одговор на Нарсајеву сотириологију јер указује как(в)о ће бити наше обожење: суштина човековог бића ће бити сачувана, али преобразена, „претворена у непроменљивост“ захваљујући Оваплоћењу Сина Божијега (захваљујући чињеници да је створена природа сједињена са Божанском [несливено, непроменљиво, нераздељиво и неразлучно] у ипостаси Сина Божјега) и нашем сједињењу са Њим.

Дакле, човеку је неопходно сједињење са Богом које је омогућено Оваплоћењем Сина да би дошао до бесмртног вечног живота, а сједињењем са Богом човек неће да престане да буде човек, неће постати нешто друго што није човек, остаће цео, тј. са душом и телом. Сведочанства за ово проналазимо и у Амбигви 7 Светог Максима Исповедника:

„Дакле, уопште ни код кога од створених (бића) није престала сила којом се по природи крећу ка свом циљу, нити је утихнула енергија која их носи ка њиховом циљу, нити је, пак, тежња која их креће пожњела свој труд, бестрашће и мировање. Само Богу припада савршенство и бестрашће и Он је циљ свега као пуноћа и непокретан и бестрасан. Онима који су, пак, створени потребно је ићи ка беспочетном циљу како би у овом и овим савршеним циљем престала њихова енергија кретања и њихова жудња, али не да би постала нешто друго по природи, јер ништа од онога што је постало и створено неће се изменити нити изгубити своју природу.“¹⁰⁶

„Тако да (човека) можемо назвати богом по благодати, а за Бога рећи да је снисхођењем због човека — човек и да се у овом циљу распоредила показана сила којом се човек Богом обожује кроз богољубље, а Бог се човеком из човекољубља очовечује и која (сила) по добру дејству у оба правца чини Бога човеком ради обожења човека, а човека богом због очовечења Бога.“¹⁰⁷

„Да би (душа) добила непроменљивост, а (тело) бесмртност и да би се цео човек обожио делатношћу и благодаћу оваплоћеног Бога, а (при том) остао цео човек душом и телом по природи, и постао цео бог душом и телом по благодати...“¹⁰⁸

¹⁰⁵ „Одговор бо. Таласију; Схолија 1.“ у: Атанасије Јевтић, *Свѣиѣи Максим Исповедник*, 217, фуснота 4.

¹⁰⁶ Максим Исповедник, „Амбигва 7 (Тумачење XIV беседе Св. Григорија Богослова)“, превод владике Игнатија Мидића, *АРХН КАИ ТЕЛОС: Асѣкѣиѣи философске и ѿеолошке мисли Максима Исповедника*, приредили Микоња Кнежевић и Богољуб Шијаковић, *Луча XXI–XXII* (2004–2005), 263.

¹⁰⁷ Максим Исповедник, „Амбигва 7“, 271.

¹⁰⁸ Максим Исповедник, „Амбигва 7“, 273.

Из свега наведеног разлика у христологији и сотириологији ове Нарсајеве *мемре* и Светог Максима је јасна.

Најкраће речено: према православном богословљу вечни живот (= обожење), није ствар само узношења човека у небеса и његовог одржавања у животу кроз векове, него стварна победа над смрћу и његово сједињење са Богом, а што је остварљиво кроз Оваплоћенога, Распетог и Васкрслога.

БИБЛИОГРАФИЈА

BIBLIOGRAPHY

- Васиљевић, Максим. *Вера и животи: Између њрасценденјности и конјексијалности*. Београд: Институт за теолошка истраживања, 2013.
- Јевтић, Атанасије. *Свети Максим Исјоведник: Животи и избор дела, са уводима, схолијама и сјудијама*. Врњци, Требиње, Лос Анђелес: Братство Светог Симеона Мироточивога, 2012.
- Јефрем Сирин. *Тумачење на Књију Посјања и Књију Изласка*, превод са сиријског изворника са тумачењем Небојша Тумара. Крагујевац: Каленић, 2013.
- Јефрем Сирин. *Химне о рају*, са сиријског изворника превео мр Небојша Тумара. Крагујевац: Каленић, 2013.
- Максим Исповедник. „Амбигва 7 (Тумачење XIV беседе Св. Григорија Богослова)“, превод владике Игнатија М., *ΑΡΧΗ ΚΑΙ ΤΕΛΟΣ: Ασύκτιη φιλοσοφικη и θεολογικη мисли Максима Исјоведника*, приредили Микоња Кнежевић и Богољуб Шијаковић, *Луца XXI–XXII* (2004–2005): 260–281.
- Beck, Edmund. *Des heiligen Ephraem des Syrerers Hymnen Contra Haereses*, collection *Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium* 169. Louvain: Imprimerie orientaliste L. Durbecq, 1957.
- Gignoux, Philippe. *Homélies de Narsai sur la création*, édition critique du texte syriaque, introduction et traduction française, collection *Patrologia Orientalis* 34, fascicules 3–4, No 161–162. Turnhout, Paris: Brepols, 1968.
- Frishman, Judith. *The Ways and Means of the Divine Economy: An Edition, Translation and Study of Six Biblical Homilies by Narsai*. Leiden: Rijksuniversiteit te Leiden, 1992.
- Kitchen, Robert. „Winking at Jonah Narsai’s Interpretation of Jonah for the Church of the East“, *The Old Testament as Authoritative Scripture in the Early Churches of the East*, edited by Vahan S. Hovhannessian. New York, Washington, D.C., Bern, Frankfurt am Main, Berlin, Brussels, Vienna, Oxford: Peter Lang, 2010: 51–56.
- *Liber graduum*, e codicibus syriacis Parisiis, Londoni, Romae, Hierosolymis alibique asservatis edidit, praefatus est Michael Kmosko, collectio *Patrologia Syriaca* III. Parisiis: Didot et Socii, 1926: 1–932.
- McLeod, Frederick. „Man as the Image of God: its Meaning and Theological Significance in Narsai“, *Theological Studies* 42:3 (1981): 458–468.
- McLeod, Frederick. *Narsai’s Metrical Homilies on the Nativity, Epiphany, Passion, Resurrection and Ascension*, critical edition of syriac text, english translation, col. *Patrologia Orientalis* 40, fascicule 1, No 182. Turnhout: Brepols, 1979.

- Overbeck, Josephus. *Sancti Ephraemi Syri, Rabulae episcopo Edesseni, Balaei aliorumque Opera Selecta*. Oxonii: Typographeo Clarendoniano, 1865.
- Payne Smith, Jessie. *A Compendious Syriac Dictionary; Founded upon the Thesaurus Syriacus of R. Payne Smith*. Oxford: The Clarendon Press, 1903.
- Sokoloff, Michael. *A Syriac Lexicon, A Translation from Latin, Correction, Expansion, and Update of C. Brockelmann's Lexicon Syriacum*. Indiana: Eisenbrauns - New Jersey: Gorgias Press, 2009.
- *The Book of Steps; The Syriac Liber Graduum*, Translated, with an Introduction and Notes by Robert A. Kitchen and Martien F. G. Parmentier, Cistercian Studies Series 196. Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publications, 2004.
- Van Rompay, Lucas. „Narsai“, у *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, with contributions by seventy-six scholars, edited by S. P. Brock, A. M. Butts, G. A. Kiraz, L. Van Rompay. New Jersey, Piscataway: Gorgias Press, Beth Mardutho: The Syriac Institute, 2011: 303–304.

NARSAI'S "MEMRA ON THE TRANSLATION OF ENOCH AND ELIJAH"

– INTRODUCTION, TRANSLATION, ANALYSIS AND COMPARISON

BOŠKO ERIC
 PHD student
 University of Belgrade
 Faculty of Orthodox Theology
 Belgrade

Resume: Narsai lived in the fifth century and he is one of the most famous writers who wrote in the Syriac language. He was the opponent of the council in Ephesus (431) and he is one of the defenders of the teaching of Theodore of Mopsuestia, Didorus of Tarsus and Nestorius. The paper begins with a short introduction, after which the autor brings us a Serbian translation from the Syriac source of Narsai's "Memra on the Translation of Enoch and Elijah", followed by the analysis of the teaching found in this *memra*, as well as its comparison with the Orthodox one. As an opponent of the decisions of the council in Ephesus and the defender of the "nestorianism", in this *memra* Narsai presents some of the theses of his christology and sotiriology that indicate that the real incarnation of the Son of God is not necessary for our salvation, i.e. man is saved by the fact that God raises, elevates him by His power, not by solving human ontological problem, which has its basis in the fact that he is created *ex nihilo*. In addition to this, reading this *memra* leaves us with the impression that even the resurrection of Christ does not have any special significance in Narsai's sotiriology. The lack of Narsai's understanding of the way of our salvation and the Christ's role in it, according to Orthodox theology, is presented in the final part of the work, which makes it clearly visible that, through comparison with the teaching of the St Maxim the Confessor, for Orthodox theology is the fact that we are created from non-being and this problem cannot be solved by the raising, the elevation of man. ► *Key words:* Narsai, *memra*, Syriac, Enoch, Elijah, nestorianism, christology, sotiriology, Maximus the Confessor